

वसुर्भारद्वाजः। पवमानः सोमः। जगती, ५ त्रिष्टुप्।

प्र सोमस्य पवमानस्योर्मय इन्द्रस्य यन्ति जठरं सुपेशसः।

दध्ना यदीमुन्नीता यशसा गवां दानाय शूरमुदमन्दिषुः सुताः ॥ ९.०८१.०१

यत्- यदा। यशसा- हविर्युक्त्या। दध्ना- ध्यानभावनया। उन्नीताः- उद्धृताः। गवाम्- विद्यानाम्। दानाय। शूरम्- समर्थमिन्द्रम्। सुताः- निष्पन्नाः। अमन्दिषुः- आनन्दयन्ति तदा। पवमानस्य- पुनानस्य। सोमस्य- रसस्य। उर्मयः- तरङ्गाः। सुपेशसः- सुरूपिणः। इन्द्रस्य- ईशनाधिदैवतस्य। जठरम्- हृदयम्। प्र- प्रकर्षेण। यन्ति- सरन्ति। सीदन् वनस्य जठरे पुनानः, भीमस्य वृष्णो जठरादभिश्चसो दिवे दिवे सहुरिः स्तन्नबाधित इत्यादिषु मन्त्रेषु जठरशब्दस्य मध्यभाग इति लक्षणया सारः स्वरूपं हृदयमिति वार्थः ॥१॥

अच्छा हि सोमः कलशाँ असिष्यददत्यो न वोऽह्ना रघुवर्तनिर्वृषा।

अथा देवानामुभयस्य जन्मनो विद्वान् अश्नोत्यमुत इतश्च यत् ॥ ९.०८१.०२

सोमः- रसः। कलशान्- प्रतीकान्। अच्छा- अभिलक्ष्य। असिष्यदत्- स्यन्दते। हि- खलु। अत्यः- तुरगः। न- इव। वोऽह्ना- वाहकः। रघुवर्तनिः- लघुमार्गः। वृषा- वर्षकः। अथ- अनन्तरम्। अमुतः- अध्यात्मतः। इतश्च- आधिभौतिकतः। यत्- यदा। अश्नोति- व्याप्नोति तदा। देवानाम्- द्योतनशक्तीनाम्। उभयस्य जन्मनः- अभ्युदयनिःश्रेयसात्मकोभयविधजन्मनः। विद्वान्- ज्ञाता भवति ॥२॥

आ नः सोम पवमानः किरा वस्विन्दो भव मघवा राघसो महः।

शिक्षा वयोधो वसवे सु चेतुना मा नो गयमा रे अस्मत्परा सिचः ॥ ९.०८१.०३

पवमानः- पुनानः सन् । सोम- रस । नः- अस्मदर्थम् । आ- समन्तात् । वसु- संपदम् । किर-
वितर । इन्दो- क्लेदनशील रस । राघसः- संसिद्धेः । महः- महत्स्थानम् । भव । मघवा- संपद्धान् ।
भव । वयोधः- हव्यधारकः सन् । वसवे- चित्तवृत्तिस्तम्भनाय । वसु स्तम्भे । सु चेतुना-
शोभनप्रज्ञया । शिक्ष । नः- अस्मभ्यम् । गयम्- दातव्यां संपदम् । अस्मत्तः । आरे- दूरे । मा परा
सिचः- मा प्रेरय ॥३॥

आ नः पूषा पवमानः सुरातयौ मित्रो गच्छन्तु वरुणः सजोषसः ।

बृहस्पतिर्मरुतौ वायुरश्विना त्वष्टा सविता सुयमा सरस्वती ॥ ९.०८१.०४

नः- अस्मदर्थम् । पूषा- पोषक आत्मसूर्यः । पवमानः- पुनानः सोमः । मित्रः- सौहृदाधिदेवता ।
वरुणः- ऋताधिदेवता । बृहस्पतिः- मेधाधिदेवता । मरुतः- प्राणविशेषाः । वायुः- प्राणाधिदेवता ।
अश्विना- प्राणेशनाधिदेवते । त्वष्टा- तनूकरणाधिदेवता । सविता- प्रेरक आत्मसूर्यः । सुयमा-
शोभननियमयुक्ता । सरस्वती- रसचोदनाधिदेवता । सुरातयः- सर्वे शोभनदानसंपन्नाः । सजोषसः-
सहृदयाः । आ गच्छन्तु ॥४॥

उभे द्यावापृथिवी विश्वमिन्वे अर्यमा देवो अदितिर्विधाता ।

भगो नृशंस उर्वशन्तरिक्षं विश्वे देवाः पवमानं जुषन्त ॥ ९.०८१.०५

विश्वमिन्वे- सर्वव्यापिन्यौ । उभे द्यावापृथिवी- द्यावापृथिव्यौ । देवः- द्योतनशीलः । अर्यमा-
दानाधिदेवता । अदितिः- अखण्डप्रकृतिः । विधाता- विशेषेण धारको हिरण्यगर्भः । नृशंसः-
उपासकप्रशंसितः । भगः- सौभाग्याधिदेवता । विश्वे देवाः- सर्वा देवताः । उर्वन्तरिक्षम्-
विस्तृताकाशमिव स्थितम् । पवमानम्- पुनानं सोमम् । जुषन्त- सेवन्ते ॥५॥